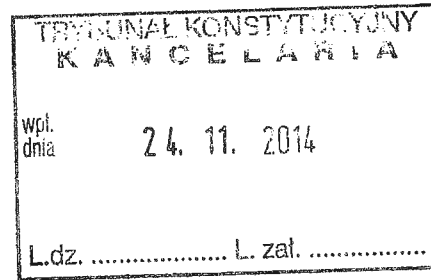

Warszawa, dnia 24 listopada 2014 r.

PG VIII TK 57/14

P 23/14

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z pytaniem prawnym Sądu Okręgowego Warszawa Praga – w Warszawie II Wydział Cywilny, czy:

- 1) art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje zwrotu połowy opłaty od pozwu o rozwód w razie orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek stron z winy pozwanego, jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 9 pkt 3 ustawy wymienionej w pkt 1 jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;
- 3) art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2014 r., poz. 635 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;
- 4) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb

Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) jest zgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

- 5) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476) jest zgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na pytania prawne zawarte w pkt 1, 4 i 5 – czy:

- 6) art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) w zakresie, w jakim wykracza poza obowiązek wykazania przez sąd, iż akt normatywny poddany konstytucyjnej kontroli stanowi podstawę rozstrzygnięcia sprawy, jest zgodny z art. 193 w związku z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP;
- 7) § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia wymienionego w pkt 4 jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;
- 8) § 1 ust. 1 rozporządzenia wymienionego w pkt 5 jest zgodny z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji RP;

– na podstawie art. 27 pkt 5 w zw. z art. 33 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie w niniejszej sprawie podlega umorzeniu na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie II Wydział Cywilny (dalej: „Sąd pytający”, „Sąd Okręgowy” lub „Sąd”), postanowieniem z dnia 7 maja 2014 r. (sygn. akt   ), przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne przytoczone na wstępie.

Pytanie prawne sformułowane zostało na tle następującego – opisanego w uzasadnieniu tegoż pytania – stanu faktycznego.

A   R. wytoczyła przeciwko M   R. powództwo o rozwód. W dniu   listopada 2012 r. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie ustanowił kuratora procesowego dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego. Na rozprawie w dniu   lutego 2013 r. ustanowiony kurator wniósł o przyznanie na jego rzecz wynagrodzenia. Wyrokiem z dnia   lutego 2013 r., sygn.

, Sąd uwzględnił powództwo o rozwód z winy pozwanego oraz orzekł o władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron, zasadach kontaktów ojca z dzieckiem, wysokości alimentów i kosztach procesu.

Uzasadniając zarzuty przedstawione zakwestionowanym w pytaniu prawnym aktom normatywnym i konkretnym przepisom prawa, Sąd Okręgowy obszernie odwołał się do rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego zapadłych w sprawach o sygnaturach P 23/13 oraz P 12/12.

W sprawie P 23/13 Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 12 listopada 2013 r., po rozpoznaniu pytania prawnego Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie, czy art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.; dalej „u.k.s.c.”) w zakresie, w jakim nie przewiduje zwrotu połowy opłaty o rozwód w razie orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek stron z winy pozwanego, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, umorzył postępowanie na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 131).

W sprawie P 12/12 Trybunał Konstytucyjny, po rozpoznaniu połączonych pytań prawnych Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie:

1) z dnia 17 stycznia 2012 r., czy:

a) art. 42 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 24, poz. 110 ze zm.; dalej „u.k.s.c. z 1967 r.”) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

b) § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów (Dz. U. Nr 27, poz. 197 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

2) z dnia 22 czerwca 2012 r. i z dnia 13 lutego 2013 r., czy:

a) art. 42 ustawy powołanej w punkcie 1 lit. a jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

b) § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia powołanego w punkcie 1 lit. b jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

c) art. 148 ust. 2 u.k.s.c. jest zgodny z art. 2 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji,

umorzył postępowanie na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (OTK ZU nr 1/A/2014, poz. 6).

Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie P 23/13 zostało zainicjowane pytaniem prawnym Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie w związku ze sprawą – tą samą, na tle której przedstawiono przedmiotowe pytanie prawne. W tej samej sprawie Sąd Okręgowy przedstawił również jedno z pytań prawnych połączonych do wspólnego rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny w postępowaniu o sygn. P 12/12.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 listopada 2013 r., sygn. P 23/13, o umorzeniu postępowania zapadło wskutek stwierdzenia, iż pytanie prawne nie spełnia przesłanki funkcjonalnej. „Spełnienie tej przesłanki wiąże się z koniecznością wykazania przez pytający sąd, że rozwiązanie problemu konstytucyjnego dotyczącego kwestionowanych przepisów jest niezbędne do późniejszego rozstrzygnięcia toczącej się przed nim sprawy indywidualnej. Sprawa zaś, w której zadano pytanie prawne, została już prawomocnie rozstrzygnięta przez pytający sąd, także w zakresie, którego dotyczy pytanie prawne, to jest w kwestii kosztów postępowania” (*op.cit.*). Dodatkowo, Trybunał Konstytucyjny – zastrzegając, że brak przesłanki funkcjonalnej jest samoistną przyczyną umorzenia postępowania w rozpatrywanej sprawie – zauważył, iż pytanie prawne nie spełniało formalnego wymogu art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, gdyż nie zawierało uzasadnienia zarzutów niekonstytucyjności z powołaniem dowodów na jego poparcie (*vide – ibidem*).

W sprawie P 12/12 Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 14 stycznia 2014 r., umorzył postępowanie w związku z utratą mocy obowiązującej przez rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego

sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów. Trybunał Konstytucyjny uznał zarazem, iż konsekwencją utraty mocy obowiązującej przez to rozporządzenie oraz wejścia w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476; dalej: „rozporządzenie z 2013 r.”) była również utrata mocy obowiązującej powiązanego treściowo z rozporządzeniem z dnia 28 sierpnia 1982 r. przepisu stanowiącego delegację do wydania tego aktu wykonawczego (art. 42 u.k.s.c. z 1967 r.). W konsekwencji, Trybunał Konstytucyjny uznał za zbędne badanie merytoryczne art. 148 ust. 2 u.k.s.c. – przepisu przejściowego, który stanowił podstawę obowiązywania tego rozporządzenia po derogacji przepisu zawierającego upoważnienie do wydania tegoż aktu. Trybunał Konstytucyjny analizował ponadto kwestię istnienia przesłanki funkcjonalnej konstatując, że brak jej w tych z rozpoznawanych pytań prawnych, w których – wobec nieorzeczenia przez sąd o wynagrodzeniu kuratorów oraz braku wniosków tychże o uzupełnienie wyroku w tym zakresie – sąd nie ma możliwości orzeczenia, na tym etapie postępowania, o wynagrodzeniu kuratora. W tym zakresie Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Konkluzja powyższa nie dotyczyła pytania prawnego wywiedzionego w sprawie o sygnaturze _____, bowiem – jak wynikało z ustaleń Trybunału Konstytucyjnego – kurator wniósł w niej o uzupełnienie wyroku w zakresie swego wynagrodzenia.

Uzasadniając przedstawione pytanie prawne, Sąd podał „dodatkowe informacje” odnoszące do kwestii przesłanki funkcjonalnej. Mają one jednak w rzeczywistości charakter wypowiedzi polemicznych względem ustaleń Trybunału Konstytucyjnego zawartych w powołanych wyżej postanowieniach. W pierwszej kolejności Sąd wskazał, że ocena zasadności wniosku kuratora

co do przyznania wynagrodzenia podlega kognicji sądu prowadzącego postępowanie, a nie Trybunału Konstytucyjnego, toteż do sądu tego należy zastosowanie przepisów pozostających w związku z daną sprawą. Wobec faktu, iż w sprawie, w której skierowano pytanie prawne, wymagane jest rozpoznanie wniosku kuratora o przyznanie wynagrodzenia, spełniona została przesłanka funkcjonalna w zakresie przepisów wskazanych w pkt 2 – 5 i 7 – 8 *petitum* pytania prawnego.

Sąd pytający stwierdził ponadto, iż przesłanka funkcjonalna istnieje także w zakresie przepisu wskazanego w pkt 1 *petitum* pytania prawnego. Przepis ten stanowi bowiem, iż sąd z urzędu zwraca stronie połowę uiszczonej opłaty od pozwu o rozwód lub separację w razie orzeczenia rozwodu lub separacji na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie po uprawomocnieniu się wyroku. Jeżeli zatem – przekonuje Sąd – jest on z urzędu zobowiązany dokonać zwrotu opłaty po uprawomocnieniu się wyroku, to obowiązek ten powstanie przy spełnieniu dwóch przesłanek:

- przedstawieniu przez strony zgodnych wniosków co do orzeczenia rozwodu bez orzekania o winie,
- uprawomocnieniu się wyroku wydanego w sprawie o rozwód.

Obie przesłanki zaistniały w sprawie, w której sformułowano pytanie prawne. Jednocześnie – jak podkreślił Sąd Okręgowy – nie jest możliwe, aby postanowienie o zwrocie opłaty zawarto w wyroku, skoro orzeczenie to w chwili jego wydania nie staje się prawomocne. Nie jest też konieczne wystąpienie przez którąkolwiek ze stron postępowania z wnioskiem o dokonanie zwrotu opłaty, gdyż sąd proceduje w tym zakresie z urzędu. Sąd pytający stwierdził, że kwestionuje zgodność z Konstytucją pominięcia ustawodawczego, polegającego na nieuwzględnieniu w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. konieczności zwrotu połowy opłaty od pozwu o rozwód w sprawie, w której strony wniosły zgodnie

o orzeczenie rozwodu z winy strony pozwanej. Zdaniem Sądu, nie znajduje ono jakiegokolwiek racjonalnego uzasadnienia i prowadzi do obowiązywania niesprawiedliwie ukształtowanej procedury sądowej i dyskryminacji stron formułujących w sprawie zgodne stanowiska. Zaskarżony przepis, który – w obecnie obowiązującym kształcie – stanowi, iż zwrot połowy opłaty od pozwu o rozwód następuje jedynie w przypadku orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie, nie realizuje prawidłowo intencji ustawodawcy, którą było – jak twierdzi Sąd pytający – premiowanie stron przedstawiających zgodne stanowiska o winie za rozkład pożycia, co prowadzi do ograniczenia zakresu czynności sądowych poprzedzających wydanie wyroku. W ocenie Sądu pytającego, zaskarżone unormowanie „uchybia sprawiedliwości proceduralnej chronionej art. 45 ust. 1 Konstytucji, a istniejące w tym zakresie wyłączenie nie ma uzasadnienia w postanowieniach art. 31 ust. 3 Konstytucji”.

W odniesieniu do zarzutów przedstawionych w pkt 2 – 5 i 7 – 8 *petitum* pytania prawnego, Sąd na wstępie zaznaczył, iż w aktualnym stanie prawnym przyznanie wynagrodzenia na rzecz ustanowionego przez sąd kuratora procesowego następuje w oparciu o przepisy rozporządzenia z 2013 r. Z uwagi na fakt, iż § 1 ust. 1 tego rozporządzenia odsyła do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476; dalej: „rozporządzenie z 2002 r.”), pytanie prawne jest – zdaniem Sądu Okręgowego – dopuszczalne również w odniesieniu do tego rozporządzenia. Konsekwencją tych stwierdzeń jest dla Sądu pytającego również dopuszczalność zakwestionowania – w drodze pytania prawnego – przepisów ustawowych, zawierających upoważnienia do wydania powołanych rozporządzeń. Wszystkie te akty normatywne znajdują bowiem – jak podkreślił Sąd pytający – zastosowanie w sprawie, w której wywiedziono pytanie prawne.

Przepisy art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze, zawierające upoważnienia do określenia wysokości opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich, oraz stawek minimalnych za czynności adwokackie, zawierają wytyczne wyrażone jedynie ogólnikowymi i nieweryfikowalnymi warunkami (uwzględnienie rodzaju i złożoności sprawy oraz wymaganego lub niezbędnego nakładu pracy adwokata), są przeto – wedle Sądu pytającego – niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Przepis art. 9 pkt 3 u.k.s.c., nawiązując do formuły upoważnienia (i wytycznych) z art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze, dotknięty jest tymi samymi wadami, a zatem jest też niezgodny z art. 92 ust. 1 ustawy zasadniczej.

Sąd Okręgowy wskazał, że niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji są również rozporządzenie z 2002 r. i rozporządzenie z 2013 r., co jest bezpośrednią konsekwencją ich wydania „na podstawie blankietowego upoważnienia, a ściśle na podstawie wytycznych nie spełniających konstytucyjnych kryteriów”. Dodatkowo, Sąd pytający uznał, iż oba rozporządzenia są niezgodne również z art. 2 Konstytucji:

- rozporządzenie z 2002 r. – przez to, że uchybia § 119 Zasad techniki prawodawczej i nie zachowuje spójności między tytułami poszczególnych rozdziałów a przedmiotem zawartej w nich regulacji;
- rozporządzenie z 2013 r. – przez to, że zawiera odesłanie do rozporządzenia z 2002 r., które jest niezgodne z art. 2 ustawy zasadniczej.

Sąd pytający zakwestionował również art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym w zakresie, w jakim wykracza poza obowiązek wykazania przez sąd, iż akt normatywny poddany konstytucyjnej kontroli stanowi podstawę rozstrzygnięcia sprawy.

Uzasadniając przedstawiony zarzut niezgodności z art. 193 oraz z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, Sąd Okręgowy wskazał, że na sędzię pytającym ciąży jedynie formalny obowiązek przedstawienia pytania prawnego co do hierarchicznej zgodności norm i wykazania, że akt prawny znajduje zastosowanie w postępowaniu sądowym, w ramach którego wydano postanowienie zawierające to pytanie. Nie podlega on natomiast żadnym ograniczeniom i dodatkowym warunkom.

Przed merytoryczną oceną zarzutów przedstawionych w pytaniu prawnym niezbędne jest stwierdzenie, czy pytanie to spełnia przesłanki warunkujące skuteczność jego przedstawienia.

Zgodnie z art. 193 Konstytucji i art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed tym sądem. Z normy tej wynika, że dopuszczalność rozpoznania pytania prawnego uzależnione jest od łącznego spełnienia trzech przesłanek:

- podmiotowej – z pytaniem prawnym może wystąpić tylko sąd,
- przedmiotowej – przedmiotem pytania prawnego może być akt normatywny mający bezpośredni związek ze sprawą i będący podstawą rozstrzygnięcia w sprawie oraz
- funkcjonalnej – wskazującej związek, jaki musi zachodzić między orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy, na tle której sąd zadał pytanie prawne.

Trybunał Konstytucyjny, wyjaśniając w swoim orzecznictwie znaczenie tych przesłanek, szczególną uwagę zwracał na konieczność wykazania przez sąd występujący z pytaniem prawnym przesłanki funkcjonalnej, sprawia ona bowiem niekiedy – w odróżnieniu od przesłanek podmiotowej i przedmiotowej – problemy interpretacyjne (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 12 listopada 2013 r., *op. cit.*, z dnia 6 listopada 2013 r., sygn. P 24/13, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 129 i z dnia 14 stycznia 2014 r., *op. cit.*). W związku z brzmieniem art. 193 ustawy zasadniczej i art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym kontrola konstytucyjności inicjowana pytaniem prawnym ma charakter kontroli konkretnej, ściśle związanej z indywidualną sprawą toczącą się przed sądem pytającym. Dopuszczalne jest więc kwestionowanie w trybie pytań prawnych jedynie tych przepisów, których ocena przez Trybunał Konstytucyjny może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem pytającym. Przesłanka funkcjonalna determinuje zatem dopuszczalny przedmiot pytania prawnego, gdyż spełnienie przesłanki funkcjonalnej uzależnione jest od odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w związku z którą zadano pytanie prawne. Przedmiotem kontroli w trybie pytania prawnego może być zatem jedynie akt normatywny lub przepis prawa, który ma bezpośrednie znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy toczącej się przed tym sądem – będzie zastosowany lub chociaż wywrze bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy zawisłej przed sądem pytającym. Z tych względów przedmiotem pytania prawnego nie może być wątpliwość konstytucyjna dotycząca kwestii zauważonych niejako przy okazji, które nie mają żadnego związku z konkretną rozpatrywaną przez sąd sprawą (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2011 r., sygn. P 37/10, OTK ZU nr 8/A/2011, poz. 88).

Przepis art. 32 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym przewiduje, że sąd zwracający się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego

zobowiązany jest do wskazania, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie prawne zostało postawione, czyli – wykazania jego przesłanki funkcjonalnej. Sąd zobowiązany jest, stosownie do sprawy, do odrębnego wskazania, w jaki sposób zmieniłoby się rozstrzygnięcie sądu w toczącej się przed nim sprawie, gdyby określony przepis utracił moc obowiązującą wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o jego niezgodności z Konstytucją. Obowiązek, określony w art. 32 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, jest wiążący (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 40).

W swym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wyjaśniał też charakter pojęcia „sprawa” użytego w art. 193 Konstytucji oraz w art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, wielokrotnie podkreślając nietrafność stanowiska utożsamiającego to pojęcie z każdym zagadnieniem poddanym pod rozstrzygnięcie sądowe, a więc zarówno główny przedmiot sporu, jak i wszelkie rozstrzygnięcia w kwestiach incydentalnych (*vide* – postanowienie z dnia 6 listopada 2013 r., *ibidem*). Interpretacja treści normatywnej pojęcia „sprawy” w rozumieniu art. 193 Konstytucji powinna bowiem uwzględniać przedmiot działalności sądów, którym – zgodnie z art. 177 Konstytucji – jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Przepis ten jednoznacznie wiąże więc pojęcie „sprawy” z funkcją ustrojową sądu, którą jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Do takich samych wniosków prowadzi wykładnia pojęcia „sprawy” dokonywana przez pryzmat art. 45 ust. 1 Konstytucji, który przyznaje jednostce prawo do „rozpatrzenia sprawy” przez sąd, czyli rozstrzygnięcia sporu o prawo, którego ochrony sądowej poszukuje jednostka. Sąd pytający orzeka zatem w konkretnej, „toczącej się” przed nim, sprawie i tylko w ramach tej sprawy może zadać pytanie prawne (*vide* – *ibidem*, por. także postanowienie

Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 lipca 2012 r., sygn. P 17/12, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 95).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, dopuszczalne jest kwestionowanie w trybie pytania prawnego przepisów dotyczących zagadnień incydentalnych oraz proceduralnych, jeżeli orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w tym przedmiocie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem (*vide* – postanowienia: z dnia 7 grudnia 2011 r., sygn. P 15/11, OTK ZU nr 10/A/2011, poz. 121; z dnia 10 czerwca 2009 r., sygn. P 4/09, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 93 oraz z dnia 16 października 2012 r., sygn. P 29/12, OTK ZU nr 9/A/2012, poz. 116).

W postanowieniu z dnia 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że „wątpliwości konstytucyjne mogą także dotyczyć zagadnień wпадkowych rozstrzyganych przez pytający sąd. Muszą to być jednak zagadnienia, z którymi będzie konfrontowany pytający sąd na tle rozstrzyganej sprawy, w ramach toczącego się postępowania. Także więc w wypadkach, gdy wątpliwość konstytucyjna dotyczy konkretnych kwestii wпадkowych, ewentualne wyeliminowanie niekonstytucyjnej normy dotyczącej takiej właśnie kwestii powinno być kwalifikowane jako wywierające wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy, w której postawiono pytanie prawne” (*op. cit.*). W wyroku z dnia 12 maja 2011 r., w sprawie o sygn. P 38/08, Trybunał Konstytucyjny zaś stwierdził, że „sąd może mieć wątpliwość konstytucyjną na różnych etapach rozpatrywania sprawy, w kwestiach wпадkowych, w postępowaniu rozpoznawczym albo odwoławczym. Wątpliwości może przedstawiać zarówno sąd orzekający merytorycznie (wyrokujący), jak i sąd (inny skład) rozpatrujący kwestię wпадkową” (OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33). Jakkolwiek więc można – w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – przyjąć, że pytanie prawne może dotyczyć wątpliwości konstytucyjnych powziętych przez sąd w związku z kwestiami wпадkowymi, to jednak

niezwykle ważne jest by – co również akcentuje Trybunał Konstytucyjny – wątpliwości te dotyczyły zagadnień, z którymi sąd konfrontowany był na tle rozstrzyganej sprawy, w ramach toczącego się postępowania.

Ponadto należy pamiętać, przy ustalaniu relewantności pytania prawnego, że z reguły nie będzie podstaw do przyjęcia wystąpienia tej przesłanki wtedy, gdy rozstrzygnięcie sprawy jest możliwe bez uruchomienia instytucji pytania prawnego. Ma to miejsce w szczególności, gdy istnieje możliwość usunięcia nasuwających się wątpliwości prawnych przez stosowną wykładnię budzącego zastrzeżenia aktu prawnego bądź też możliwość przyjęcia za podstawę rozstrzygnięcia innego aktu (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 lipca 2010 r., sygn. P 4/10, OTK ZU nr 6/A/2010, poz. 58).

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie akcentował również, że, będąc organem działającym na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji), ma kompetencję w zakresie oceny, czy sąd prawidłowo wykazał spełnienie przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2008 r., sygn. P 18/08, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 168). Przeciwny pogląd, jaki w tej mierze zdaje się prezentować Sąd pytający, nie znajduje oparcia w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, który – nie kwestionując, że w pierwszej kolejności to sąd powinien określić zależność pomiędzy odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy – zastrzega dla siebie możliwość kontroli prawidłowości stanowiska sądu pytającego w tej kwestii (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. P 70/08, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 7 i z dnia 22 listopada 2011 r., sygn. P 20/11, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 103).

Trybunał Konstytucyjny wskazał wreszcie, że „art. 193 Konstytucji wyklucza możliwość inicjowania przez organy sądowe abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności prawa (...). Na gruncie obowiązującej Konstytucji pytanie prawne nie może abstrahować od sprawy, w związku z którą jest przedstawiane,

i być traktowane przez sąd tylko jako okazja do zainicjowania postępowania przed Trybunałem. Należy mieć na względzie, że przedstawienie pytania prawnego wstrzymuje rozpatrzenie indywidualnej sprawy zawisłej przed sądem. Z uwagi na prawo jednostki do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 ust. 1 Konstytucji), pytania prawne powinny być przedstawiane tylko wtedy, gdy od odpowiedzi na nie rzeczywiście zależy rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem. Sądy powinny korzystać z tej kompetencji roztropnie, po dokładnym przeanalizowaniu przesłanek dopuszczalności pytania prawnego oraz problemu konstytucyjnego. W przeciwnym razie przedstawianie pytań prawnych może faktycznie wypaczać cel, jakiemu służy ten tryb wszczęcia konkretnej kontroli norm przed Trybunałem Konstytucyjnym” (*vide* – postanowienie z dnia 16 października 2012 r., sygn. P 29/12, *op. cit.*).

Ocena, czy przedmiotowe pytanie prawne spełnia przesłankę funkcjonalną, musi uwzględniać odmienne uwarunkowania, jakie występują w tym zakresie w odniesieniu do:

- zaskarżonego przepisu art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c., którego przedmiotem regulacji jest zwrot części uiszczonej przez jedną ze stron opłaty sądowej (pkt 1 *petitum* pytania prawnego),
- zaskarżonego przepisu art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (pkt 6 *petitum* pytania prawnego) oraz
- zakwestionowanych w pytaniu prawnym przepisów, dotyczących wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratora ustanowionego dla strony w sprawie (pkt. 2 – 5 i 7 – 8 *petitum* pytania prawnego).

W odniesieniu do art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. należy przede wszystkim ponownie przywołać postanowienie z dnia 12 listopada 2013 r.,

sygn. P 23/13, w którym Trybunał Konstytucyjny, rozpatrując pytanie prawne dotyczące powołanego unormowania, na tle sprawy Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, będącej również – na co wcześniej zwrócono uwagę – podstawą do przedstawienia przedmiotowego pytania prawnego, stwierdził, że nie spełnia ono przesłanki funkcjonalnej, bowiem sprawa, w której je zadano, została już prawomocnie rozstrzygnięta przez Sąd, także w zakresie, którego dotyczyło owo pytanie prawne: w kwestii kosztów postępowania.

Trybunał Konstytucyjny w powołanym orzeczeniu zauważył, że w sprawie Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, orzekając w dniu lutego 2013 r. o rozwodzie, rozstrzygnął również o kosztach, tj. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę zł tytułem kosztów procesu. Trybunał Konstytucyjny stwierdził jednocześnie, iż kurator procesowy pozwanego złożył (w dniu lutego 2013 r.) „wniosek o uzupełnienie wyroku ze względu na brak orzeczenia o kosztach, w tym o przyznaniu wynagrodzenia kuratorowi procesowemu z tytułu wykonanych czynności w sprawie”, jednak – jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny – kwestia ta nie miała związku z pytaniem prawnym, które w sprawie P 23/13 dotyczyło wyłącznie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c., nie mogła zatem wpłynąć na ocenę istnienia (bądź nieistnienia) przesłanki funkcjonalnej.

Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że, zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c., sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Jeżeli sąd nie rozstrzygnął w wyroku o kosztach procesu (nie zawarł w tym przedmiocie żadnego rozstrzygnięcia), strona może w trybie art. 351 k.p.c. wystąpić, w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia albo doręczenia wyroku, z wnioskiem o uzupełnienie wyroku. Orzeczenie w tym zakresie zapada w formie postanowienia. W przypadku braku rozstrzygnięcia – w orzeczeniu kończącym postępowanie – o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub

nieobjęcia tym rozstrzygnięciem całej należnej z tego tytułu kwoty, zgodnie z art. 108¹ k.p.c., na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji, wydaje postanowienie w tym przedmiocie. Przepis art. 108¹ k.p.c. dotyczy jednak, jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, wyłącznie rozstrzygnięć w kwestii należnych Skarbowi Państwa kosztów sądowych, które nie zostały uiszczone w toku postępowania i o których nie orzekł sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie bądź w orzeczeniu swym nie objął całej należnej z tego tytułu kwoty. Nie ma on jednak zastosowania do kosztów procesu rozliczanych między stronami, jak i zwrotu opłaty z urzędu stronie, która ją uiszczała. Brak rozstrzygnięcia w tych kwestiach może być zatem naprawiony wyłącznie wskutek wniosku strony o uzupełnienie wyroku, niezależnie od tego, że, zgodnie z art. 79 u.k.s.c., sąd orzeka o zwrocie całości lub części opłaty z urzędu, co jedynie oznacza, że obowiązek zwrotu nie jest uzależniony od uprzedniej inicjatywy strony. Trybunał Konstytucyjny zwrócił także uwagę, iż sąd rozstrzyga o kosztach procesu postanowieniem, które z reguły jest zawarte w treści orzeczenia rozstrzygającego istotę sprawy, zaś kwestionowanie zasadności rozstrzygnięcia o kosztach nastąpi w środку prawnym złożonym od orzeczenia rozstrzygającego istotę sprawy lub – jeśli strona nie składa takiego środka – w zażaleniu złożonym na podstawie art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.

Przedstawione spostrzeżenia Trybunału Konstytucyjnego mają bezpośrednie odniesienie do analizowanej w przedmiotowej sprawie – w zakresie zarzutów dotyczących art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. – problematyki przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego, co wynika z tożsamości spraw będących podstawą do sformułowania tego pytania prawnego w postępowaniu P 23/13, jak i pytania prawnego w przedmiotowym postępowaniu, a co za tym idzie – identyczności stanu faktycznego, w tym również aktualnej „sytuacji

procesowej”. Z tych względów należy przyjąć, że w zakresie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. pytanie prawne nie spełnia przesłanki funkcjonalnej.

Jak już wskazano, Sąd pytający przedstawił argumentację wprost kwestionującą przytoczone ustalenia Trybunału Konstytucyjnego. Wedle Sądu Okręgowego, zaskarżony przepis art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. zobowiązuje bowiem sąd do zwrotu połowy uiszczonych opłat od pozwu o rozwód lub separację, w razie orzeczenia rozwodu lub separacji na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie – ale dopiero po uprawomocnieniu się wyroku, co, zdaniem Sądu pytającego, wyklucza możliwość, by postanowienie o zwrocie połowy opłaty zostało zawarte w wyroku, skoro orzeczenie to, w chwili jego wydania, nie jest jeszcze prawomocne. W konsekwencji możliwe byłoby – w stanie faktycznym, wynikającym ze sprawy – dokonanie zwrotu połowy uiszczonych opłat od pozwu (warunek uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód byłby spełniony), o ile stwierdzona zostałaby niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. w zakresie, w jakim pomija w swej dyspozycji obowiązek zwrotu połowy opłaty także od pozwu o rozwód w razie orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek stron z winy pozwanego. Wydaje się więc, że w rzeczywistości kwestią „sporną” i decydującą o istnieniu przesłanki funkcjonalnej jest wobec tego pytanie, czy:

- rozstrzygnięcie o zwrocie połowy opłaty, o której mowa w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c., powinno być zawarte w wyroku orzekającym rozwód, a jedynie jego wykonanie pozostawałoby niejako pod warunkiem zawieszającym, że wyrok rozwodowy stanie się prawomocny, czy też
- rozstrzygnięcie o zwrocie połowy opłaty nie powinno stanowić elementu wyroku rozwodowego, a sam zwrot i poprzedzające go rozstrzygnięcie

w tym zakresie winny nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się wskazanego wyroku.

W piśmiennictwie zagadnienie to nie było przedmiotem szerszej refleksji. Tym niemniej Katarzyna Gonera wskazuje, iż „zwrot połowy uiszczonej opłaty – czyli do kwoty 300 zł – następuje dopiero po uprawomocnieniu się wyroku orzekającego rozwód lub separację bez orzekania (na zgodny wniosek stron) o winie. Nie jest zatem przewidziany zwrot połowy opłaty od pozwu bezpośrednio po wydaniu wyroku orzekającego rozwód lub separację, skoro w tym momencie nie jest jeszcze pewne, czy jedno z małżonków nie wniesie apelacji, domagając się jednak orzeczenia o winie rozkładu pożycia (...). O zwrocie opłaty sąd może orzec warunkowo w wyroku orzekającym rozwód lub separację. Orzeczenie o zwrocie opłaty stanie się skuteczne (i wykonalne), jeżeli żadna ze stron nie wniesie apelacji. Sąd może też orzec o zwrocie opłaty dopiero po uprawomocnieniu się wyroku orzekającego rozwód lub separację” (Katarzyna Gonera, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2008, s. 338). Pogląd ten nie został jednak przez Autorkę szerzej uzasadniony.

Arkadiusz Januchowski, w glosie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., sygn. III CZP 146/07, zwraca natomiast uwagę – w kontekście art. 79 ust. 1 pkt 2 lit. c u.k.s.c., zobowiązującego do zwrotu trzech czwartych uiszczonej opłaty od pozwu w postępowaniu upominawczym, jeżeli uprawomocnił się nakaz zapłaty – że wykładnia literalna art. 98 k.p.c. nie nakazuje przy zasądzeniu kosztów procesu uwzględniać przepisów dotyczących zwrotu opłaty, prowadząc do wniosku, iż należy zasądzić od pozwanego na rzecz powoda całość uiszczonej opłaty od pozwu, a następnie – po uprawomocnieniu się nakazu zapłaty – dokonać zwrotu $\frac{3}{4}$ opłaty powodowi od Skarbu Państwa. Powołany autor zauważa jednak, iż wykładnia taka prowadziłaby do bezpodstawnego wzbogacenia powoda (Arkadiusz

Januchowski, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r.*, III CZP 146/07, Prawo Bankowe nr 6/2008, s. 27 – 32). Ten tok rozumowania przedstawił również Sąd Apelacyjny w Warszawie w postanowieniu z dnia 26 lipca 2007 r., sygn. I ACz 1071/07, w którym stwierdził, że „należna opłata w postępowaniu upominawczym zakończonym wydaniem nakazu zapłaty stanowi (...) czwartą część całej opłaty i taką opłatą winien być obciążony zgodnie z art. 98 k.p.c. pozwany w nakazie zapłaty” (OSA nr 7/2009, s. 64 – 65). W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia wskazano, że „obciążenie pozwanego w niniejszej sprawie w nakazie zapłaty całą opłatą sądową od pozwu prowadzi do sytuacji, że powód uzyskuje od pozwanego zwrot całej uiszczonej przy wniesieniu pozwu opłaty, a nadto na mocy art. 79 ust. 1 pkt 2 lit. c cytowanej ustawy o kosztach przysługuje mu od Skarbu Państwa zwrot 3/4 uiszczonej opłaty”.

Jakkolwiek stanowisko Sądu pytającego znajduje, do pewnego stopnia, wsparcie w przytoczonym poglądzie Katarzyny Gonery (nie wynika bowiem z niego bynajmniej, że sąd nie może zawrzeć w wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu połowy opłaty na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c.) to – zarówno z glosy do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., jak i z powołanego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie – wynika jednoznacznie, że brak w rozstrzygnięciu wyrokiem (nakazem zapłaty) o kosztach procesu uwzględnienia unormowania dotyczącego zwrotu części uiszczonej opłaty sądowej generuje problem bezpodstawnego wzbogacenia strony, na rzecz której zasądzono koszty procesu od strony przeciwnej i której przysługuje zwrot uiszczonej opłaty sądowej, uzależniony od uprawomocnienia się wyroku (nakazu zapłaty).

Warto zauważyć, iż wskazany problem zaistniałby również w sprawie, na tle której przedstawiono pytanie prawne, gdyby Sąd pytający obecnie zdecydował o zwrocie powódce połowy uiszczonej opłaty od pozwu, bowiem

w wyroku zapadłym w sprawie _____ zasądził już od pozwanego na rzecz powódki kwotę _____ zł tytułem zwrotu kosztów procesu, nie uwzględniając w tym rozstrzygnięciu korekty, wynikającej z art. 79 ust.1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. Zwrot połowy uiszczonej opłaty od pozwu wymagałby w takiej sytuacji zmiany wyroku w zakresie kwoty zasądzonej na rzecz powódki od pozwanego, czego sąd – jak się wydaje – nie mógłby z urzędu i bez szczególnej podstawy prawnej uczynić.

Wobec powyższego należy uznać, że Sąd pytający nie wykazał, że w zakresie dotyczącym kwestionowanego art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. istnieje przesłanka funkcjonalna pytania prawnego, co prowadzi do wniosku, iż w tym zakresie postępowanie winno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Zagadnienie przesłanki funkcjonalnej w zakresie zakwestionowanego przepisu art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym zostało szeroko omówione w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2014 r., w sprawie P 37/13, o umorzeniu postępowania w sprawie pytania prawnego, którego przedmiotem była między innymi kwestia zgodności art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym – w zakresie, w jakim wykracza poza obowiązek wykazania przez sąd, że akt normatywny poddany konstytucyjnej kontroli stanowi podstawę rozstrzygnięcia sprawy – z art. 193 w związku z art. 2, art. 10 i art. 45 ust. 1 Konstytucji. Nietrudno dostrzec, iż zarówno przedmiot kontroli (łącznie ze sposobem jego zakresowego ujęcia), jak i powołane wzorce kontroli, odpowiadają dosłownie zarzutowi zawartemu w pkt 6 *petitum* przedmiotowego pytania prawnego. W powołanym postanowieniu z dnia 16 kwietnia 2014 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że pytanie prawne nie spełnia przesłanki funkcjonalnej, bowiem od odpowiedzi na nie nie zależy w żaden sposób rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed pytającym

sądem, który kwestionuje normę kompetencyjną, upoważniającą sądy do wystąpienia z pytaniem prawnym, oraz normę o charakterze procesowym, nakazującą w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym uzasadnienie zarzutu i powołanie odpowiednich dowodów na jego poparcie. Żadna z tych norm nie znajduje i nie może znaleźć zastosowania w procesie sądowego stosowania prawa w sprawie, na tle której przedstawiono pytanie prawne. Zakwestionowane przepisy ustawy o Trybunale Konstytucyjnym nie stanowią podstawy rozstrzygnięcia pytającego sądu, nie mogą być brane pod uwagę przy rozstrzyganiu tzw. wпадkowych kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia zawisłej sprawy, nie wyznaczają też kognicji pytającego sądu w ten sposób, że utrata przez nie mocy obowiązującej wpływałaby na kierunek rozstrzygnięcia (*vide* – OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 49). Spostrzeżenia dokonane przez Trybunał Konstytucyjny w powołanym postanowieniu znajdują wprost zastosowanie w przedmiotowej sprawie, w zakresie zarzutu określonego w pkt 6 *petitum* przedmiotowego pytania prawnego. Warto dodatkowo zaznaczyć, iż w uzasadnieniu pytania prawnego nie przedstawiono w istocie żadnej argumentacji mającej na celu wykazanie istnienia przesłanki funkcjonalnej. Sąd pytający w ogóle nie wskazał, w jaki sposób rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego (w zakresie zarzutu z pkt 6 *petitum* pytania prawnego) wpłynie na rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym. Budowa uzasadnienia pytania prawnego w omawianym zakresie skłania raczej do tezy, iż przedstawiona przez Sąd pytający argumentacja służy w istocie wykazaniu wpływu, jaki rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego co do konstytucyjności art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wywrze na rozstrzygnięcie samego Trybunału Konstytucyjnego w pozostałym zakresie pytania prawnego, w szczególności, co do ewentualnej oceny braku uzasadnienia przedstawionych zarzutów. W tym sensie nie można mówić nawet o jakimś pośrednim – skądinąd niewystarczającym, by uznać, że spełniona została przesłanka funkcjonalna

(*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 listopada 2013 r., sygn. P 24/13, *op. cit.*) – wpływie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego na rozstrzygnięcie sprawy o zwrot części kosztów pozwu rozwodowego i o przyznanie wynagrodzenia kuratorowi procesowemu, toczącej się przed Sądem pytającym.

Z tych względów, wobec braku przesłanki funkcjonalnej, postępowanie w zakresie zarzutu niekonstytucyjności art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym podlega umorzeniu z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

Dodatkowo wskazać należy, iż w zakresie zarzutu z pkt 6 *petitum* pytania prawnego nie została spełniona również przesłanka przedmiotowa pytania prawnego. W powołanym postanowieniu z dnia 16 kwietnia 2014 r., sygn. P 37/13, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że przedmiotem postępowania inicjowanego pytaniem prawnym jest hierarchiczna kontrola norm, co wymaga wskazania przynajmniej dwóch norm prawnych różnego rzędu w strukturze systemu prawa. Tymczasem, kwestionując zgodność m.in. art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z art. 193 Konstytucji, pytający Sąd zdaje się pomijać fakt, że oba przepisy – jakkolwiek różnego rzędu – wyrażają tożsamą normę kompetencyjną, która upoważnia każdy sąd do zainicjowania postępowania w przedmiocie hierarchicznej zgodności norm. Pytający Sąd domaga się zatem w istocie kontroli treści art. 193 Konstytucji z nim samym oraz z pozostałymi powołanymi w pytaniu wzorcami kontroli, nie zaś kontroli zgodności unormowania ustawowego z Konstytucją.

Kwestia przesłanki funkcjonalnej w odniesieniu do zakwestionowanych w pytaniu prawnym przepisów dotyczących wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratora ustanowionego dla strony w sprawie (pkt 2 – 5 i 7 – 8 *petitum* pytania prawnego) była w pewnym zakresie przedmiotem rozważań

Trybunału Konstytucyjnego w powołanej już sprawie P 12/12. Trybunał Konstytucyjny, rozpoznając połączone pytania prawne, stwierdził wówczas brak przesłanki funkcjonalnej w pytaniach prawnych przedstawionych w sprawach, w których wyrokami nie orzeczono o wynagrodzeniu kuratora procesowego, ten zaś nie złożył – w ustawowym terminie – wniosku o uzupełnienie wyroku. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 108¹ k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli sąd w toku postępowania nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie o tym – po uprawomocnieniu się orzeczenia co do istoty sprawy – wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji, nie ma zastosowania do wynagrodzenia kuratora, a brak wniosku o uzupełnienie wyroku w przedmiocie wynagrodzenia kuratora uniemożliwia orzeczenie o tym wynagrodzeniu z urzędu. Skoro więc sąd nie ma już możliwości orzeczenia o wynagrodzeniu kuratora, to pytania prawne nie spełniają przesłanki funkcjonalnej. Trybunał Konstytucyjny, formułując powyższy wniosek, nie objął nim jednego z rozpoznawanych pytań prawnych, bowiem w sprawie, w której je przedstawiono (sygn. Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie), kurator wniósł o uzupełnienie orzeczenia w przedmiocie przyznania wynagrodzenia. W rezultacie, umorzenie postępowania w zakresie pytania prawnego, przedstawionego w sprawie

, nastąpiło ze względu na utratę mocy obowiązującej poddanych kontroli konstytucyjności przepisów prawa. Wobec identyczności stanu faktycznego, wynikającego z tożsamości postępowań cywilnych, na tle których wywiedziono pytanie prawne w przedmiotowej sprawie oraz pytanie prawne w sprawie P 12/12, dokonane w niej ustalenia Trybunału Konstytucyjnego – w przedmiocie przesłanki funkcjonalnej – zachowują aktualność w zakresie przedmiotowego pytania prawnego, choć stwierdzenie to należy opatrzyć ważnym zastrzeżeniem. Przedmiotem kontroli w sprawie P 12/12 były bowiem przepisy art. 42 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz § 3

ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów. Unormowania te utraciły moc obowiązującą, a ich obecnymi odpowiednikami są, powołane przez Sąd pytający, przepisy art. 9 pkt 3 u.k.s.c. i § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r., wskazane w pkt. 2 i 8 *petitum* pytania prawnego. W tym też jedynie zakresie można przyjąć bezpośrednią aktualność ustaleń zawartych w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. P 12/12.

Odrębnej analizy wymaga natomiast przesłanka funkcjonalna w odniesieniu do przepisów zakwestionowanych w pkt. 3, 4, 5 i 7 *petitum* pytania prawnego.

W pierwszej kolejności zauważyć trzeba, że Sąd pytający nie uzasadnił, że inne niż § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. oraz inne niż § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r. przepisy tych aktów wykonawczych będą miały (i w jaki sposób) wpływ na rozstrzygnięcie toczącej się przed nim sprawy, co stanowi niezbędny warunek rozpoznania pytania prawnego. Wydaje się zresztą oczywiste, że Sąd pytający nie będzie orzekał na podstawie obu wskazanych rozporządzeń *in toto*, lecz jedynie niektórych ich przepisów, wskazanych zresztą jako odrębne, „ewentualne” przedmioty kontroli konstytucyjności w pkt. 7 i 8 *petitum* pytania prawnego. Z tego względu postępowanie w zakresie kontroli zgodności z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji:

- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) oraz

- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 1476)

podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W odniesieniu do zaskarżonych przepisów art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze oraz § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. należy przypomnieć, że zasadność przedstawienia pytania prawnego względem tych przepisów Sąd pytający uzasadnia odesłaniem zawartym w § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r. do przepisów określających opłaty za czynności adwokackie w zakresie, w jakim przewidują stawki minimalne. Przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r. stanowi, że wysokość wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej nie może przekraczać stawek minimalnych przewidzianych przepisami określającymi opłaty za czynności adwokackie, a w przypadku gdy kuratorem jest radca prawny, przepisami określającymi opłaty za czynności radców prawnych. Ze względu na fakt, iż w sprawie, na tle której przedstawiono pytanie prawne, ustanowionym przez Sąd pytający kuratorem był adwokat, odesłanie do przepisów określających opłaty za czynności radców prawnych nie jest relewantne. Odesłanie zaś do przepisów określających opłaty za czynności adwokackie odnosi się wyłącznie do regulacji dotyczących stawek minimalnych. Zaskarżony przepis § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. określa stawkę minimalną w sprawie o rozwód i unieważnienie małżeństwa w wysokości 360 zł. Oznacza to, że, określając wysokość wynagrodzenia kuratora procesowego (adwokata) dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego, sąd nie może przekroczyć tej kwoty, a zatem przepis § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. znajdzie zastosowanie w sprawie, w której przedstawiono pytanie prawne, co – zdaniem Sądu pytającego – dostatecznie uzasadnia przesłankę funkcjonalną pytania prawnego

w tym zakresie, jak również w zakresie przepisu ustawowego zawierającego upoważnienie ustawowe do wydania wskazanego rozporządzenia.

W pkt 3 *petitum* pytania prawnego zakwestionowano art. 16 ust. 2 i 3 ustawy – Prawo o adwokaturze. Przepisy te stanowią, że:

- Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawiłością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy adwokata (art. 16 ust. 2);
- Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności adwokackie, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawiłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (art. 16 ust. 3).

Rozporządzenie z 2002 r. stanowi wykonanie trzech upoważnień ustawowych (poza zawartymi w zaskarżonych ustępach 2 i 3 artykułu 16, także w art. 29 ust. 2 ustawy – Prawo o adwokaturze). Ilustruje to zresztą § 1 rozporządzenia z 2002 r., stanowiący, że rozporządzenie określa:

- 1) opłaty za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości;
- 2) stawki minimalne opłat za czynności adwokackie;

3) szczegółowe zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu.

Nie ulega wątpliwości, że określenie stawki minimalnej w sprawie o rozwód i unieważnienie małżeństwa (§ 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r.) jest przepisem należącym do tych unormowań rozporządzenia z 2002 r., które stanowią wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze, nie ma natomiast bezpośredniego związku treściowego wskazanego przepisu rozporządzenia z 2002 r. z upoważnieniem ustawowym zawartym w art. 16 ust. 2 ustawy – Prawo o adwokaturze. Wprawdzie w uzasadnieniu pytania prawnego Sąd pytający akcentuje związek pomiędzy określeniem stawek minimalnych opłat za czynności adwokackie oraz określeniem opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, polegający na tym, że stawki minimalne stanowią dla nich „punkt wyjścia”, wyznaczając zarazem minimalny, jak i maksymalny pułap tych opłat (sześciokrotność stawki minimalnej za dany rodzaj spraw), jednak ta niewątpliwie istniejąca relacja ma charakter jednokierunkowy. W sprawie, na tle której przedstawiono pytanie prawne, podobna relacja w rzeczywistości zresztą istnieje, lecz pomiędzy przepisami określającymi stawki minimalne opłat za czynności adwokackie a przepisami regulującymi wynagrodzenie adwokata ustanowionego kuratorem procesowym. Z tego względu uznać należy, iż w zakresie zakwestionowanego przepisu art. 16 ust. 2 ustawy – Prawo o adwokaturze brak jest przesłanki funkcjonalnej, co nakazuje umorzenie postępowania w tym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W odniesieniu do art. 9 pkt 3 u.k.s.c. i art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze, należy dodatkowo rozważyć kwestię generalnej dopuszczalności pytania prawnego, kwestionującego przepis zawierający upoważnienie do wydania aktu wykonawczego. Należy bowiem pamiętać, że przepis

upoważniający wyraża normę kompetencyjną, upoważniającą właściwy organ do wprowadzenia określonego uregulowania, nie normuje zaś bezpośrednio powinności podmiotów prawa. Obowiązek określonego zachowania podmiotów nie aktualizuje się więc w momencie wydania upoważnienia, ale dopiero wraz z wprowadzeniem uregulowania wykonawczego, choć norma materialna zawarta w akcie wykonawczym nie mogłaby zaistnieć bez odpowiedniego upoważnienia ustawowego (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lipca 2011 r., sygn. P 9/09, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 59).

Opisywana we wcześniejszej części niniejszego stanowiska zależność, o której mowa w art. 193 Konstytucji, nie polega oczywiście na tym, że przedmiotem kontroli konstytucyjności, zainicjowanej pytaniem prawnym, może być wyłącznie norma, na podstawie której sąd wyda rozstrzygnięcie w sprawie przed nim zawisłej. Tak ścisła zależność jest znamieną dla kontroli konstytucyjności inicjowanej skargą konstytucyjną, w której nakazane jest wskazanie aktu normatywnego, „na podstawie którego” orzeczono ostatecznie o wolnościach, prawach lub obowiązkach konstytucyjnych (art. 79 ustawy zasadniczej). Zależność, o której mowa w art. 193 Konstytucji, ma charakter szerszy i mniej skonkretyzowany. Pytanie prawne może, jako przedmiot wątpliwości, wskazać każdy przepis, którego wykorzystanie sąd rozważa lub zamierza rozważyć w procesie interpretacji i stosowania prawa, a więc podczas poszukiwania normy jednostkowego rozstrzygnięcia sprawy, czy – wedle określenia Trybunału Konstytucyjnego – każdy przepis, którego zgodność (bądź niezgodność) z określonym wzorcem kontroli rzutuje na treść rozstrzygnięcia przez sąd konkretnej sprawy (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 12 marca 2002 r., sygn. P 9/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 14, z dnia 30 października 2006 r., sygn. P 36/05, OTK ZU nr 9/A/2006, poz. 129 oraz z dnia 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33). W tym też znaczeniu można mówić o istnieniu związku funkcjonalnego – zależności pomiędzy stwierdzeniem konstytucyjności (lub niezgodności z Konstytucją)

przepisu zawierającego upoważnienie ustawowe a sposobem rozstrzygnięcia sprawy, w której wywiedziono pytanie prawne – również wtedy, gdy podstawą rozstrzygnięcia jest, wydany – na podstawie zakwestionowanego w pytaniu prawnym upoważnienia ustawowego – akt rangi podustawowej. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 19 czerwca 2008 r., sygn. P 23/07, „upoważnienie ustawowe do wydania aktu wykonawczego nie może być samo w sobie podstawą orzeczenia sądowego, niemniej jednak jego poprawność (lub wadliwość) konstytucyjna może w pewnych sytuacjach mieć znaczenie dla sądu orzekającego w konkretnej sprawie” (OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 82; por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 listopada 2010 r., sygn. P 23/10, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 107). Ewentualne stwierdzenie niekonstytucyjności delegacji ustawowej, powodując utratę mocy obowiązującej wyrażającego ją przepisu prawnego, rodzi także konsekwencje w stosunku do ściśle powiązanego z nią rozporządzenia wykonawczego do ustawy, które nie może funkcjonować w obrocie prawnym nie mając „punktu zaczepienia” w ustawie. Rozporządzenie oparte na niekonstytucyjnym przepisie prawnym (niekonstytucyjnej delegacji ustawowej), niezależnie od treści tego aktu, jest zatem również niezgodne z Konstytucją, dzieląc w ten sposób los ustawowego przepisu upoważniającego.

Podsumowując dotychczasowe ustalenia należy przyjąć, iż pytanie prawne Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie spełnia przesłanki podmiotową, przedmiotową oraz funkcjonalną w zakresie dotyczącym art. 9 pkt 3 u.k.s.c., art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r. i § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. (pkt 2 i – częściowo – pkt 3 oraz pkt 7 – 8 *petitum* pytania prawnego), jednak przed przystąpieniem do merytorycznej analizy zgodności tych unormowań z powołanymi wzorcami kontroli konstytucyjności należy rozważyć, czy pytanie prawne spełnia warunek określony w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Zgodnie tym przepisem, pytanie prawne, poza spełnieniem

wymagań dotyczących pism procesowych, powinno zawierać uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie podkreślano – także w kontekście pytań prawnych – rolę uzasadnienia pisma inicjującego postępowanie. Pytanie prawne, w którym sąd ograniczyłby się do wyrażenia przekonania o niezgodności przepisu z Konstytucją bądź wskazania istniejących w tej kwestii wątpliwości, nie może bowiem podlegać rozpoznaniu przez Trybunał Konstytucyjny (*vide* – wyrok z dnia 8 września 2005 r., sygn. P 17/04, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 90, por. także: postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 września 2013 r., sygn. P 21/13, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 103). W postanowieniu z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że skoro kontrola hierarchicznej zgodności norm opiera się na domniemaniu ich konstytucyjności, to podmiot inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym jest zobligowany dostarczyć argumentów pozwalających obalić to domniemanie, dopóki zaś nie powoła przekonywających motywów mających świadczyć o niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazanymi wzorcami kontroli, Trybunał Konstytucyjny musi uznawać je za zgodne z wzorcem kontroli (*vide* – OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72). Zgodnie z art. 66 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Trybunał jest związany treścią oraz granicami rozpatrywanego pytania prawnego. Wyręczenie sądu pytającego w doborze argumentacji adekwatnej do podnoszonych w pytaniu prawnym wątpliwości byłoby wyjściem poza granice określone w pytaniu prawnym (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 października 2009 r., sygn. P 120/08, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 143) oraz naruszeniem zasady kontradiktoryjności postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, który przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej, samodzielnie formułujący argumenty przemawiające za niekonstytucyjnością poddanego kontroli aktu normatywnego (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 30 października 2006 r.,

sygn. P 36/05, OTK ZU nr 6/A/2006, poz. 129 i z dnia 14 lutego 2012 r., sygn. P 20/00, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 15). Przesłanka odpowiedniego uzasadnienia zarzutów nie powinna być traktowana powierzchownie i instrumentalnie. Przytoczone w piśmie procesowym, jakim niewątpliwie jest pytanie prawne, argumenty mogą być – jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny – mniej lub bardziej przekonujące, lecz zawsze muszą być argumentami „nadającymi się” do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny, w tym sensie, że nie można tego warunku uznać za spełniony, jeżeli wszystkie zarzuty wobec zakwestionowanej regulacji na tle danego wzorca wykraczają poza kognicję Trybunału Konstytucyjnego (*vide* – wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 października 2010 r., sygn. P 10/10, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 78 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 marca 2011 r., sygn. P 33/10, OTK ZU nr 2/A/2011, poz. 15).

Uzasadnienie zarzutów sformułowanych w pytaniu prawnym wobec art. 9 pkt 3 u.k.s.c. oraz art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze nie spełnia warunku określonego w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Sprowadza się ono wyłącznie do tezy, iż wytyczne dla Ministra Sprawiedliwości co do sposobu regulacji powierzonej materii, ujęte w obu wyrażonych w zaskarżonych przepisach upoważnieniach, oparte są na ogólnikowych pojęciach [rodzaj i zawłość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (kuratora)], które nie wprowadzają żadnych weryfikowalnych warunków. Brak stosownego do treści art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym uzasadnienia odnosi się również do zaskarżonych przepisów § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. i § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r. Sąd pytający poprzestał na sformułowaniu wniosku o ich niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji jako konsekwencji niezgodności z tym wzorcem upoważnień ustawowych. Ponadto, Sąd pytający postawił powołanym przepisom rozporządzeń z 2002 i z 2013 r. zarzut naruszenia art. 2 Konstytucji (nie

wskazując, która z zasad, wyrażanych przez ten przepis Konstytucji, została naruszona) przez niezachowanie „spójności między tytułami poszczególnych rozdziałów i przedmiotem zawartej w nich regulacji”, nie wyjaśniając jednak przy tym ani istoty tego, postawionego przede wszystkim wskazanym rozporządzeniom jako całym aktem normatywnym, zarzutu, ani jego aplikacji w odniesieniu do poszczególnych, zakwestionowanych przepisów rozporządzeń, ujętych w podstawowych jednostkach redakcyjnych (paragrafach i ustępach).

Uzasadnienie pytania prawnego ma więc wyłącznie charakter deskryptywny i charakter oceny (w tym sensie, że zaskarżone regulacje oceniono jako niezgodne z powołanymi wzorcami kontroli) i zawiera – w omawianym zakresie – głównie twierdzenia aprioryczne, brak w nim natomiast elementu analitycznego i argumentacyjnego, co winno być właśnie istotą tej części pisma procesowego, jakim jest pytanie prawne (*vide* – postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 16 kwietnia 2014 r., sygn. P 37/13, *op. cit.* oraz z dnia 8 lipca 2013 r., sygn. P 11/11, OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 91).

Na marginesie wskazać należy, iż uzasadnienie pytania prawnego również w zakresie tych unormowań, wobec których stwierdzono – we wcześniejszych rozważaniach niniejszego stanowiska – brak przesłanki funkcjonalnej (co jest samoistną przyczyną umorzenia postępowania), nie spełnia warunków określonych w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, przy czym w zakresie zarzutów z pkt 4 – 5 *petitum* pytania prawnego w pełni aktualne są uwagi poczynione odnośnie do braków uzasadnienia zarzutów sformułowanych wobec § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 2002 r. i § 1 ust. 1 rozporządzenia z 2013 r.

W odniesieniu do zarzutów wskazanych w pkt 6 *petitum* pytania prawnego, zasadnicza część uzasadnienia niezgodności z powołanymi wzorcami kontroli przepisu art. 3 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym to polemika z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego.

W odniesieniu zaś do zarzutów sformułowanych wobec art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.k.s.c. to ich uzasadnienie sprowadza się do stwierdzenia, że pominięcie ustawodawcze obowiązku zwrotu opłaty od pozwu w sprawie, w której wydane orzeczenie uwzględnia zgodne wnioski stron o orzeczenie rozwodu z winy strony pozwanej, uchybia sprawiedliwości proceduralnej chronionej art. 45 ust. 1 Konstytucji i nie ma uzasadnienia w art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz że prowadzi do dyskryminacji stron formułujących w sprawie zgodne stanowiska. Stwierdzenia te nie mogą zastąpić brakującej w uzasadnieniu pytania prawnego argumentacji przemawiającej za niekonstytucyjnością pominięcia ustawodawczego, jakie – zdaniem Sądu pytającego – wynika z zaskarżonego art. 79 ust.1 pkt 3 lit. b u.k.s.c.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego